

MD-120

March-2019

M.Com., Sem.-III**504-EA/EE : Management Accounting-I**

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ અને પડતરની હિસાબી પદ્ધતિ વચ્ચેનો તફાવત આપો અને સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિની મર્યાદાઓ ચર્ચો. 14

અથવા

- (1) એક કંપનીના આયોજન વિભાગે એક વસ્તુની એકમદીઠ સીમાંત પડતર ₹ 250 નક્કી કરી છે. મહિના દરમિયાન 6000 એકમોનું ઉત્પાદન થયું ત્યારે ખરેખર પડતર ₹ 18,00,000 થઈ પરંતુ સંચાલકોએ વર્તમાન પરિસ્થિતિ ધ્યાનમાં લેતાં અંદાજ મૂક્યો કે વાસ્તવિક રીતે સીમાંત પડતર એકમદીઠ ₹ 400 હોવી જોઈએ. 7
આયોજન વિચલન અને કામગીરી વિચલનની ગણતરી કરો.
- (2) ઉત્પાદન શક્તિ વિચલનની વૈકલ્પિક પડતર સમજાવો. 7
- (B) નીચે આપેલ દરેક પ્રશ્ન માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો : (ગમે તે ચાર) 4
- (1) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિનો ઉપયોગ _____ થાય છે.
- (a) આંતરિક નિર્ણયો માટે (b) ભૂતકાળના નિર્ણયો માટે
(c) બાહ્ય નિર્ણયો લેવા (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (2) પડતરની હિસાબી પદ્ધતિનું કાર્યક્ષેત્ર સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ કરતાં _____ છે.
- (a) વિસ્તૃત (b) સંકુચિત
(c) (a) અને (b) બંને (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (3) નીચેના પૈકી કઈ પદ્ધતિ એ સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિની છે ?
- (a) એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિ (b) આમનોંધ
(c) પ્રમાણ પડતર (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (4) વૈકલ્પિક પડતર અભિગમ મુજબ માલસામાન ખર્ચ વિચલન = _____.
- (a) ખરેખર જથ્થો (પ્રમાણ ભાવ – ખરેખર ભાવ)
(b) ખરેખર ભાવ (પ્રમાણ ભાવ – ખરેખર ભાવ)
(c) પ્રમાણ ભાવ (ખરેખર જથ્થો – પ્રમાણ જથ્થો)
(d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (5) અભ્યાસ મુદત વિચલન ને _____ પણ કહી શકાય.
- (a) મજૂર કાર્યક્ષમતા વિચલન (b) મજૂરી ખર્ચ વિચલન
(c) મજૂરી દર વિચલન (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (6) આયોજન વિચલન = _____
- (a) ખરેખર પરિણામ – સુધારેલા પ્રમાણો
(b) મૂળ પ્રમાણો – સુધારેલા પ્રમાણો
(c) મૂળ પ્રમાણો – ખરેખર પરિણામ
(d) આમાંથી એકપણ નહિ

2. (A) નિરજ લિ. ના તા. 31 મી માર્ચ, 2018ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષના વેચાણ ખર્ચને લગતાં અંદાજ આંકડા નીચે પ્રમાણે છે :

14

	₹
વેચાણ કાર્યાલયનો પગાર	1,50,000
વેચાણ કાર્યાલયના સ્થિર ખર્ચા	1,25,000
જાહેરાત ખર્ચ (સ્થિર)	2,50,000

ટ્રાવેલિંગ એજન્ટ્સનું મહેનતાણું :

(i) સ્થિર પગાર અને વાહન ભથ્થું 5,00,000

(ii) વેચાણ પર 2% લેખે કમિશન

જાવક માલ ગાડાભાડું વેચાણ પર 5% લેખે અને અન્ય એજન્ટોનું સામાન્ય કમિશન વેચાણ પર 6% લેખે.

તમારે નીચે દર્શાવેલ અંદાજ વેચાણના પ્રત્યેક સ્તર માટે વેચાણ શિરોપરી ખર્ચનું અંદાજપત્ર તૈયાર કરવાનું છે.

- (i) ₹ 5,00,000 ના અન્ય એજન્ટ્સ દ્વારા થયેલ વેચાણ સહિત કુલ વેચાણ ₹ 35,00,000.
(ii) ₹ 7,00,000ના અન્ય એજન્ટ્સ દ્વારા થયેલ વેચાણ સહિત કુલ વેચાણ ₹ 42,00,000.
(iii) ₹ 8,00,000 ના અન્ય એજન્ટ્સ દ્વારા થયેલ વેચાણ સહિત કુલ વેચાણ ₹ 50,00,000.
(iv) ₹ 10,00,000 ના અન્ય એજન્ટ્સ દ્વારા થયેલ વેચાણ સહિત કુલ વેચાણ ₹ 60,00,000.

અથવા

- (1) સર્વગ્રાહી બજેટ (માસ્ટર બજેટ) સમજાવો. 7
(2) બજેટીંગની મર્યાદાઓ ચર્ચો. 7

- (B) નીચે આપેલ દરેક પ્રશ્ન માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો : (ગમે તે ચાર) 4

- (1) નીચેના પૈકી કયા વિતરણ ખર્ચા છે ?
(a) વાહન વ્યવહાર ખર્ચ (b) જાહેરાત ખર્ચ
(c) વેચાણ ઓફિસના ખર્ચા (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (2) કંપનીનું વેચાણ બજેટ તૈયાર કરવાની જવાબદારી _____ ની છે.
(a) વેચાણ મેનેજર (b) હિસાબનીશ (c) ઓડીટર (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (3) મોટા ભાગના વહીવટી ખર્ચા _____ હોય છે.
(a) સ્થિર (b) ચલિત (c) અર્ધ ચલિત (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (4) સર્વગ્રાહી બજેટ (માસ્ટર બજેટ)ને આ નામથી પણ ઓળખવામાં આવે છે.
(a) સારાંશ બજેટ (b) રોકડ બજેટ (c) મૂડી બજેટ (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (5) રોકડ બજેટ તૈયાર કરતી વખતે નીચેના પૈકી કયું ધ્યાનમાં લેવાશે નહિ ?
(a) ઘસારો (b) રોકડ વેચાણ
(c) મજૂરીની ચૂકવણી (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (6) મહત્ત્વના બજેટ પરિબળને આ નામથી પણ ઓળખવામાં આવે છે.
(a) ચાવીરૂપ પરિબળ (b) વેપારખાતું
(c) પાકુ સરવૈયું (d) આમાંથી એકપણ નહિ

3. (A) નિયતી લિ.ના ચોપડામાંથી નીચે મુજબની માહિતી લેવામાં આવી છે :

14

	પ્રમાણ	ખરેખર
વેચેલ એકમો	50,000	40,000
એકમદીઠ વેચાણ કિંમત	₹ 70	₹ 90
કિલોદીઠ માલસામાનની કિંમત	₹ 4	₹ 6
એકમદીઠ માલસામાનનો વપરાશ	4 કિલો	4 કિલો
એકમદીઠ મજૂર કલાકો	5	6
કલાકદીઠ મજૂરી	₹ 0.70	₹ 0.80
મજૂર કલાકદીઠ ચલિત ખર્ચ	₹ 1	₹ 1.25
એકમદીઠ સ્થિર ખર્ચ	₹ 1.40	₹ 1.60

તમારે જરૂરી વિચલનોની ગણતરી કરવાની છે અને મેળવણી પત્રક તૈયાર કરવાનું છે.

અથવા

- (1) વિચલનો નોંધવાની એકાકી યોજના સમજાવો. 7
- (2) વિચલનો નોંધવાની દ્વિમુખી યોજના સમજાવો. 7

(B) નીચે આપેલ દરેક પ્રશ્ન માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો : (ગમે તે ત્રણ)

3

- (1) ખર્ચ વિચલનને _____ નામથી પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- (a) જથ્થા વિચલન (b) બજેટ વિચલન
- (c) કાર્યક્ષમતા વિચલન (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (2) મજૂરી દર વિચલન = _____.
- (a) પ્રમાણ કલાકો (ખરેખર દર – પ્રમાણ દર)
- (b) ખરેખર કલાકો (પ્રમાણ દર – ખરેખર દર)
- (c) પ્રમાણ દર (ખરેખર કલાકો – પ્રમાણ કલાકો)
- (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (3) વેચાણ ગાળા કિંમત વિચલન = _____.
- (a) પ્રમાણ જથ્થો (પ્રમાણ નફો – ખરેખર નફો)
- (b) ખરેખર જથ્થો (ખરેખર નફો – બજેટ નફો)
- (c) પ્રમાણ કિંમત (બજેટ જથ્થો – ખરેખર જથ્થો)
- (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (4) નિષ્ક્રિય સમય વિચલન = _____.
- (a) નિષ્ક્રિય સમય × ખરેખર દર (b) નિષ્ક્રિય સમય × પ્રમાણ દર
- (c) ખરેખર સમય × ખરેખર દર (d) આમાંથી એકપણ નહિ
- (5) માલસામાન ખર્ચ વિચલન = _____.
- (a) માલસામાન વપરાશ વિચલન + માલસામાન મિશ્રણ વિચલન
- (b) માલસામાન ભાવ વિચલન + માલસામાન વપરાશ વિચલન
- (c) માલસામાન વપરાશ વિચલન + માલસામાન પેટા વપરાશ વિચલન
- (d) આમાંથી એકપણ નહિ

4. (A) વિચલનોની તપાસના વિવિધ મોડેલો કયા છે ? દરેક વિશે વિગતવાર ચર્ચા કરો.

14

અથવા

(1) મિશા લિ. પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે. તેને એક વિચલનની તપાસનો ખર્ચ ₹ 70,000 થશે એમ જાણવા મળ્યું. જો તપાસના અંતે પરિસ્થિતિ અંકુશ બહાર છે એમ માલુમ પડે તો સુધારાત્મક પગલાંનો ખર્ચ ₹ 1,00,000 થશે. જો તપાસ કરવામાં નહિ આવે તો વધારાની પડતરનું વર્તમાન મૂલ્ય ₹ 5,00,000 થશે. પ્રક્રિયા અંકુશમાં હોવાની સંભાવના 0.80 છે અને પ્રક્રિયા અંકુશ બહાર હોવાની સંભાવના 0.20 છે.

તમારે સલાહ આપવાની છે કે

(i) વિચલનની તપાસ હાથ ધરવી કે નહિ.

(ii) સંભાવનાની કઈ સપાટીએ વિચલનોની તપાસ કરવી જોઈએ.

7

(2) વિચલનોની અંકુશિતતા સમજાવો.

7

(B) નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્ન માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો : (ગમે તે ત્રણ)

3

(1) નીચેના પૈકી કયું વિચલનોની તપાસનું મોડેલ નથી ?

(a) અંકુશ ચાર્ટ મોડેલ

(b) મહત્ત્વ સૂચકતા મોડેલ

(c) નફો-જથ્થા મોડેલ

(d) આમાંથી એકપણ નહિ

(2) $C < (1 - P) L$ ના સૂત્રમાં “L” નો અર્થ થાય

(a) તપાસનો ખર્ચ

(b) ચોખ્ખી ખોટ

(c) ચોખ્ખો લાભ

(d) આમાંથી એકપણ નહિ

(3) ખર્ચ લાભ મોડેલ પ્રમાણે, વિચલનની તપાસ તો જ થશે જ્યારે _____.

(a) તપાસનો ખર્ચ ચોખ્ખા લાભ કરતાં વધારે હોય.

(b) તપાસનો ખર્ચ અને ચોખ્ખો લાભ સરખા હોય.

(c) તપાસનો ખર્ચ ચોખ્ખા લાભ કરતાં ઓછો હોય.

(d) આમાંથી એકપણ નહિ

(4) ક્યુસમ (CUSUM) ચાર્ટનો ઉપયોગ _____ માં થાય છે.

(a) મહત્ત્વ સૂચકતા મોડેલ

(b) આંકડાશાસ્ત્રીય સૂચકતા મોડેલ

(c) અંકુશ ચાર્ટ મોડેલ

(d) આમાંથી એકપણ નહિ

(5) પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિ મુજબ, પ્રતિકૂળ માલસામાન ભાવ વિચલન માટે કોણ જવાબદાર છે ?

(a) વેચાણ મેનેજર

(b) હિસાબનીશ

(c) ખરીદ મેનેજર

(d) આમાંથી એકપણ નહિ

MD-120

March-2019

M.Com., Sem.-III**504-EA/EE : Management Accounting-I****Time : 2:30 Hours]****[Max. Marks : 70**

1. (A) Give the difference between Management Accountancy and Cost Accountancy and also discuss the limitations of Management Accountancy. **14**

OR

- (1) Planning department of a company set a standard marginal costs of its products at ₹ 250 per unit. During a month, when 6000 units were made its actual production costs amounted to ₹ 18,00,000.

But the management estimated that a more realistic standard costs for current conditions should be ₹ 400 per unit.

Calculate the planning and operational variances. **7**

- (2) Explain opportunity cost of production capacity variance. **7**

- (B) Select correct options for each of the following question : (Any **Four**) **4**

- (1) Management Accounting is used for _____.
- (a) Internal decision making (b) Past decision
(c) External decision making (d) None of these
- (2) The scope of Cost Accounting is _____ than Management Accounting.
- (a) wider (b) narrow
(c) (a) and (b) both (d) None of these
- (3) Which of the following method is a method of Management Accounting ?
- (a) Single entry system (b) Journal entry
(c) Standard costing (d) None of these
- (4) As per opportunity cost approach, material cost variance = _____.
- (a) Actual Quantity (Standard Price – Actual Price)
(b) Actual Price (Standard Price – Actual Price)
(c) Standard Price (Actual Quantity – Standard Quantity)
(d) None of these
- (5) Learning period variance can also be called
- (a) Labour Efficiency variance (b) Labour cost variance
(c) Labour rate variance (d) None of these
- (6) Planning variance = _____
- (a) Actual Results – Revised Standards
(b) Original Standards – Revised Standards
(c) Original Standards – Actual Results
(d) None of these

2. (A) The estimated figures of selling expenses of Niraj Ltd. for the year ended on 31st March, 2018 are given below : 14

₹	
Sales office salaries	1,50,000
Fixed expenses of sales office	1,25,000
Advertisement expenses (fixed)	2,50,000

Travelling Salesmen's Remuneration :

- (i) Fixed salary and travelling allowances ₹ 5,00,000
(ii) Commission at 2% on sales
carriage outward is paid at 5% on sales and other agent's general commission is paid at 6% on sales.

You are required to prepare selling overhead budget for the following levels of sales.

- (i) Total sales ₹ 35,00,000 including ₹ 5,00,000 sales by other agents.
(ii) Total sales ₹ 42,00,000 including ₹ 7,00,000 sales by other agents.
(iii) Total sales ₹ 50,00,000 including ₹ 8,00,000 sales by other agents.
(iv) Total sales ₹ 60,00,000 including ₹ 10,00,000 sales by other agents.

OR

- (1) Explain Master Budget 7
(2) Discuss limitations of Budgeting. 7

- (B) Select correct option for each of the following questions : (Any **Four**) 4

- (1) Which of the following is a distribution costs ?
(a) Transport costs (b) Advertisement expenses
(c) Sales office expenses (d) None of these
- (2) The responsibility for preparation of sales Budget of the company is on _____.
(a) Sales manager (b) Accountant
(c) Auditor (d) None of these
- (3) Most of administrative costs are _____.
(a) Fixed (b) Variable
(c) Semi-variable (d) None of these
- (4) Master Budget is also known as _____.
(a) Summary budget (b) Cash budget
(c) Capital budget (d) None of these
- (5) Which of the following is not considered while preparing cash budget ?
(a) Depreciation (b) Cash sales
(c) Payment of wages (d) None of these
- (6) Principal Budget factor is also known as _____.
(a) Key factor (b) Trading account
(c) Balance sheet (d) None of these

3. (A) The following particulars are obtain from records of Niyati Ltd.

14

	Standard	Actual
Units sold	50,000	40,000
Selling price per unit	₹ 70	₹ 90
Material price per kg	₹ 4	₹ 6
Material consumption per unit	4 kg	4 kg
Labour hours per unit	5	6
Wages per hour	₹ 0.70	₹ 0.80
Variable cost per labour hour	₹ 1	₹ 1.25
Fixed overhead per unit	₹ 1.40	₹ 1.60

You are required to calculate necessary variances and also prepare reconciliation statement.

OR

- (1) Explain the single plan method of recording variances. 7
- (2) Explain the dual plan system of recording variances. 7
- (B) Select correct option for each of the following question : (Any **Three**) 3
- (1) Expenditure variance is also known as –
- (a) Volume variance (b) Budget variance
- (c) Efficiency variance (d) None of these
- (2) Wage rate variance = _____.
- (a) Standard hours (Actual rate – Standard rate)
- (b) Actual hours (Standard rate – Actual rate)
- (c) Standard rate (Actual hours – Standard hours)
- (d) None of these
- (3) Sales margin price variance = _____.
- (a) Standard quantity (Standard profit – Actual profit)
- (b) Actual quantity (Actual profit – Budget profit)
- (c) Standard price (Budgeted quantity – Actual quantity)
- (d) None of these
- (4) Idle Time variance =
- (a) Idle time × Actual rate (b) Idle time × Standard rate
- (c) Actual time × Actual rate (d) None of these
- (5) Material cost variance = _____.
- (a) Material usage variance + Material mix variance
- (b) Material price variance + Material usage variance
- (c) Material usage variance + Material sub usage variance
- (d) None of these

4. (A) What are various models indicating investigation of variances ? Discuss each of them in detail. 14

OR

- (1) Misha Ltd. using detailed system of standard costing finds that costs of investigation of variances is ₹ 70,000. If after investigation an out of control situation is discovered, the cost of correction is ₹ 1,00,000. If no investigation is made, the present value of extra cost involved is ₹ 5,00,000. The probability of the process being in control is 0.80 and the probability of the process being out of control is 0.20

You are required to advise.

- (i) Whether investigation of the variance should be undertaken or not.
(ii) The probability at which it is desirable to company investigation into variances. 7

- (2) Explain the controllability of variances. 7

- (B) Select correct option for each of the following question : (Any **Three**) 3

- (1) Which of the following is not a variance investigation model ?
(a) Control charts model   (b) Materiality significance model
(c) Profit volume model   (d) None of these
- (2) In the formula $C < (1 - P) L$, "L" denote for
(a) Cost of Investigation   (b) Net Loss
(c) Net Benefit   (d) None of these
- (3) As per Cost-Benefit model, a variance should be investigated if _____.
(a) Cost of investigation is more than Net Benefits.
(b) Cost of investigation and Net Benefits are equal.
(c) Cost of investigation is less than Net Benefits
(d) None of these
- (4) CUSUM chart is used for
(a) Materiality significance model
(b) Statistical significance model
(c) Control charts model
(d) None of these
- (5) As per standard cost system, who is responsible for adverse material price variance ?
(a) Sales Manager   (b) Accountant
(c) Purchase Manager   (d) None of these
-